

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z PRZYRODY DLA KLASY 4 W ROKU SZKOLNYM 2025/2026

Obszar - wymaganie szczegółowe	Ocena niedostateczny	Ocena dopuszczający	Ocena dostateczny	Ocena dobry	Ocena bardzo dobry	Ocena celujący
I PÓLROCZE						
POZNAJEMY WARSZTAT PRZYRODNIKA	Uczeń nie zrealizował wymagań na ocenę dopuszczającą.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej • wymienia dwa elementy przyrody ożywionej • wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata; • podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom; • wyjaśnia, czym jest obserwacja • podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie; • przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki; • notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów; • wykonuje schematyczny rysunek obserwowanego obiektu; • dokonuje pomiaru z wykorzystaniem taśmy mierniczej; • podaje nazwy głównych kierunków geograficznych wskazanych przez nauczyciela na widnokręgu; • wyznacza – na podstawie instrukcji słownej – główne kierunki 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie pojęcia przyroda; • wymienia trzy niezbędne do życia składniki przyrody nieożywionej; • podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka; • omawia na przykładach rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata; • wymienia źródła informacji o przyrodzie; • omawia najważniejsze zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji i wykonywania doświadczeń; • przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu; • wymienia propozycje przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie; • określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów; • opisuje sposób użycia taśmy mierniczej; • podaje nazwy głównych kierunków geograficznych; 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy ożywionych elementów przyrody; • wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka; • porównuje liczbę i rodzaj informacji uzyskiwanych za pomocą poszczególnych zmysłów; • wymienia cechy przyrodnika; • określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody; • omawia etapy doświadczenia; • planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji; • proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu; • wymienia najważniejsze części mikroskopu; • wyjaśnia, co to jest widnokrąg; • omawia budowę kompasu; • samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu; • wyjaśnia, w jaki sposób wyznacza się kierunki pośrednie; 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą ożywioną; • klasyfikuje wskazane elementy na: ożywione składniki przyrody, nieożywione składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka; • wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze; • wyjaśnia różnice między eksperymentem a doświadczeniem; • planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie; • uzasadnia celowość zaplanowanej obserwacji; • omawia sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej; • podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych; • porównuje dokładność wyznaczania kierunków geograficznych za 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy; • przeprowadza dowolne doświadczenie, posługując się instrukcją, zapisuje obserwacje i wyniki; • wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów doświadczalnych;

		geograficzne za pomocą kompasu;	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych; • określa warunki korzystania z kompasu; 		<p>pomocą kompasu i gnomonu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich; 	
POZNAJEMY POGODĘ I INNE ZJAWISKA PRZYRODNI CZE	Uczeń nie zrealizował wymagań na ocenę dopuszczającą.	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w najbliższym otoczeniu przykłady ciał stałych, cieczy i gazów; • wskazuje w najbliższym otoczeniu po dwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych; • podaje dwa przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych; • porównuje ciała stałe z cieczami pod względem jednej właściwości, np. kształtu; • wymienia stany skupienia wody w przyrodzie; • podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia; • omawia budowę termometru; • odczytuje wskazania termometru; • wyjaśnia, na czym polega krzepnięcie i topnienie; • wymienia przynajmniej trzy składniki pogody; • rozpoznaje na dowolnej ilustracji rodzaje opadów; • dobiera odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody; • odczytuje temperaturę powietrza z termometru cieczowego; • na podstawie instrukcji buduje wiatromierz; 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia stany skupienia, w których występują substancje; • podaje dwa/trzy przykłady wykorzystania właściwości ciał stałych w życiu codziennym; • wyjaśnia zasadę działania termometru; • przeprowadza, zgodnie z instrukcją, doświadczenia wykazujące: wpływ temperatury otoczenia na parowanie wody, obecność pary wodnej w powietrzu; • wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody; • wyjaśnia, co nazywamy pogodą; • wyjaśnia pojęcia: upał, przymrozek, mróz; • podaje nazwy osadów atmosferycznych; • zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną ; • omawia sposób pomiaru ilości opadów; • podaje jednostki, w których wyraża się składniki pogody; • buduje deszczomierz na podstawie instrukcji; • prowadzi tygodniowy kalendarz pogody na podstawie obserwacji wybranych składników pogody; • określa aktualny stopień zachmurzenia nieba na podstawie obserwacji; • omawia pozorną wędrowkę Słońca nad widnokretem; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej; • podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy oraz gazów; • wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania; • formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych doświadczeń; • przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru; • podaje, z czego są zbudowane chmury; • rozróżnia rodzaje osadów atmosferycznych na ilustracjach ; • wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne; • wyjaśnia, jak powstaje wiatr; • wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych; • dokonuje pomiaru składników pogody – prowadzi kalendarz pogody; • przygotowuje możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień; • określa zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza; • określa zależność między wysokością Słońca a długością cienia; • wyjaśnia pojęcie górowanie Słońca; • omawia zmiany w pozornej wędrowce Słońca nad widnokretem w poszczególnych porach roku; 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości; • wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość; • porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów; • opisuje zasadę działania termometru cieczowego; • dokumentuje doświadczenia według poznanego schematu; • podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody; • przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie • wyjaśnia, jak tworzy się nazwę wiatru; • rozpoznaje na mapie rodzaje wiatrów; • wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów; • odczytuje prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych; • określa kierunek wiatru na podstawie obserwacji; • omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi; • na podstawie opisu przedstawia – w formie mapy – prognozę pogody dla Polski;

		<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody; • przedstawia stopień zachmurzenia za pomocą symboli; • przedstawia rodzaj opadów za pomocą symboli; • wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, zachód Słońca; • rysuje „drogę” Słońca na niebie; • podaje daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku; • podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia; • wyjaśnia pojęcia: równonoc, przesilenie; • omawia cechy pogody w poszczególnych porach roku. 		<ul style="list-style-type: none"> • porównuje wysokość Słońca nad widnokretem oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku; 	
--	--	--	--	--	---	--

<p>POZNAJEMY ŚWIAT ORGANIZMÓW</p>	<p>Uczeń nie zrealizował wymagań na ocenę dopuszczającą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, po czym rozpoznaje się organizm; • wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów; • omawia jedną wybraną przez siebie czynność życiową organizmów; • określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny; • podaje przykłady organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych; • wskazuje na ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników; • układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów ; • układa jeden łańcuch pokarmowy na podstawie analizy sieci pokarmowej • wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie; • podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu; • podaje przykład drobnego zwierzęcia żyjącego w domu; • rozpoznaje trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy; • podaje charakterystyczne cechy organizmów ; • wymienia czynności życiowe organizmów; • rozpoznaje na ilustracji wybrane organy/narząd; • dzieli organizmy cudzożywny ze względu na rodzaj pokarmu; • podaje przykłady organizmów roślinożernych; • dzieli mięsożerców na drapieżniki i padlinożerców ; • wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność; • wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe ; • podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego • podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw ; • wyjaśnia, dlaczego decyzja o hodowli zwierzęcia powinna być dokładnie przemyślana; • omawia zasady opieki nad zwierzętami; • podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście; • wykonuje zielnik, w którym umieszcza pięć okazów; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych; • charakteryzuje czynności życiowe organizmów ; • omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego; • wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny; • wymienia cechy roślinożerców; • wymienia, podając przykłady, sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożywny ; • podaje przykłady zwierząt odżywiających się szczątkami glebowymi; • wymienia przedstawicieli pasożytów ; • wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego; • rozpoznaje wybrane rośliny doniczkowe; • wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin; • określa cel hodowania zwierząt w domu; • wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu ; • wskazuje źródła informacji na temat hodowanych zwierząt; • wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miast; 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy, np. ruch, wzrost; • porównuje rozmnażanie płciowe z rozmnażaniem bezpłciowym; • omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny; • określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi; • wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo; • omawia rolę destruentów w łańcuchu pokarmowym • opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy; • formułuje apel do osób mających zamiar hodować zwierzę lub podarować je w prezencie; 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że zniszczenie jednego z ogniw łańcucha pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw; • prezentuje jedną egzotyczną roślinę (ozdobną lub przyprawową), omawiając jej wymagania życiowe;
<p>ODKRYWAMY TAJEMNICE CIAŁA CZŁOWIEKA</p>	<p>Uczeń nie zrealizował wymagań na ocenę dopuszczającą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy ; • omawia znaczenie wody dla organizmu; • wskazuje na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego ; 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia składniki pokarmowe; • przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej; • wymienia narządy budujące przewód pokarmowy ; • omawia rolę układu pokarmowego; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę składników pokarmowych w organizmie; • wymienia produkty zawierające sole mineralne; • wyjaśnia pojęcie trawienie; • opisuje drogę pokarmu w organizmie; • omawia, co dzieje się w organizmie po zakończeniu trawienia pokarmu; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę witamin; • omawia rolę soli mineralnych w organizmie; • wyjaśnia rolę enzymów trawiennych; • wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wybrane objawy niedoboru jednej z poznanych witamin; • omawia rolę narządów wspomagających trawienie; • proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego; • planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające

	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem; • wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne; • wymienia rodzaje naczyń krwionośnych; • podaje dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia; • pokazuje na modelu lub planszy dydaktycznej położenie narządów budujących układ oddechowy; • wymienia zasady higieny układu oddechowego; • wskazuje na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu; • wyjaśnia pojęcie stawy; • omawia dwie zasady higieny układu ruchu; • wskazuje na planszy położenie układu nerwowego; • wskazuje na planszy lub modelu położenie narządów zmysłów; • wymienia zadania narządów smaku i powonienia; • wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków; • wymienia dwa zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy; • wskazuje na planszy położenie narządów układu rozrodczego; • rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską; • wyjaśnia pojęcie zapłodnienie; • podaje przykłady zmian w organizmie świadczących 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje zasady higieny układu pokarmowego; • omawia rolę serca i naczyń krwionośnych; • pokazuje na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych; • wymienia narządy budujące drogi oddechowe; • wyjaśnia, co dzieje się z powietrzem podczas wędrówki przez drogi oddechowe; • określa rolę układu oddechowego; • opisuje zmiany w wyglądzie części piersiowej tułowia podczas wdechu i wydechu; • wymienia elementy budujące układ ruchu; • podaje nazwy i wskazuje główne elementy szkieletu; • wymienia trzy funkcje szkieletu; • wymienia zasady higieny układu ruchu; • omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów; • omawia rolę skóry jako narządu zmysłu; • wymienia zasady higieny oczu i uszu; • wymienia narządy tworzące żeński i męski układ rozrodczy; • określa rolę układu rozrodczego; • omawia zasady higieny układu rozrodczego; • wskazuje na planszy miejsce rozwoju nowego organizmu; • wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców; 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia funkcje układu krwionośnego; • omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie; • określa cel wymiany gazowej; • omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego; • wyjaśnia, dlaczego drogi oddechowe są wyścielane przez komórki z rzęskami • rozróżnia rodzaje połączeń kości; • podaje nazwy głównych stawów u człowieka; • wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem; • omawia zasady higieny układu nerwowego; • omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego; • opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania; 	<p>przekształcanie pokarmu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak należy dbać o układ krwionośny; • podaje przykłady produktów żywnościowych korzystnie wpływających na pracę układu krwionośnego; • wyjaśnia, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego; • wykonuje schematyczny rysunek ilustrujący wymianę gazową zachodzącą w płucach; • na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach; • omawia pracę mięśni szkieletowych; • wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów; • wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia; • podaje wspólną cechę narządów węchu i smaku; • uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów; • na podstawie doświadczenia formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia; • omawia przebieg rozwoju nowego organizmu; 	<p>obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała; • omawia, korzystając z planszy, w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu; • wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego; • prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzewania;
--	---	--	---	---	--

		o rozpoczęciu okresu dojrzewania u własnej płci; • podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania;	• omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania;		• wskazuje na planszy narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego; • wyjaśnia na przykładach, czym jest odpowiedzialność;	
--	--	--	---	--	---	--

II PÓLROCZE

ODKRYWA- MY TAJEMNICE ZDROWIA	Uczeń nie zrealizował wymagań na ocenę dopuszczającą.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia co najmniej trzy zasady zdrowego stylu życia; korzystając z piramidy zdrowego żywienia, wskazuje produkty, które należy spożywać w dużych i w małych ilościach ; wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk; omawia sposoby dbania o zęby; wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu; wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych i zwierząt pasożytniczych; wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową; wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych przez uszkodzoną skórę; wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową; wymienia zjawiska pogodowe, które mogą stanowić zagrożenie; 	<ul style="list-style-type: none"> podaje zasady prawidłowego odżywiania; wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry; opisuje sposób pielęgnacji paznokci; wyjaśnia, na czym polega właściwy dobór odzieży; podaje przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego; wymienia przyczyny chorób zakaźnych; wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową; omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową; omawia przyczyny zatruc; określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę; określa zasady postępowania w czasie burzy, gdy przebywa się w domu lub poza nim; rozpoznaje owady, które mogą być groźne podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu; przyporządkowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach; 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia; wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia; opisuje sposób pielęgnacji skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania; wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej; wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową; wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie; omawia objawy zatruc; wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego; wymienia objawy zatrucia grzybami; omawia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości; wyjaśnia, na czym polega palenie bierne; wymienia skutki przyjmowania narkotyków; wyjaśnia, czym jest asertywność; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia; omawia skutki niewłaściwego odżywiania się; wyjaśnia, na czym polega higiena osobista; podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą; porównuje objawy przebiegania z objawami grypy i anginy; klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrzne, podaje ich przykłady; charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka; opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych; wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę; omawia sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję; rozpoznaje dziko rosnące rośliny trujące; omawia zasady postępowania w przypadku oparzeń; wyjaśnia, czym jest uzależnienie; uzasadnia, dlaczego napoje energetyzujące 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym są szczepionki; przygotowuje informacje na temat objawów boreliozy i sposobów postępowania w przypadku zachorowania na nią; prezentuje plakat informujący o zagrożeniach w swojej okolicy;

		<ul style="list-style-type: none"> • odróżnia muchomora sromotnikowego od innych grzybów; • określa sposób postępowania po użądleniu; • omawia zasady postępowania podczas pielęgnacji roślin hodowanych w domu; • podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia; • wymienia rodzaje urazów skóry; • podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka; • opisuje zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń; • podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać; • podaje przykłady skutków działania alkoholu na organizm; • podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; 		nie są obojętne dla zdrowia;	
ORIENTUJEMY SIĘ W TERENIE	Uczeń nie zrealizował wymagań na ocenę dopuszczającą.	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10; • rysuje plan biurka w skali 1 : 10; • odczytuje informacje zapisane w legendzie planu; • wskazuje kierunki geograficzne na mapie; • odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak powstaje plan; • rysuje plan dowolnego przedmiotu (wymiary przedmiotu podzielne bez reszty przez 10) w skali 1 : 10; • wyjaśnia pojęcia: mapa i legenda; • rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie za pomocą znaków kartograficznych; • określa położenie innych obiektów na mapie • w stosunku do podanego obiektu; • opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie skala liczbowa; • oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5, 1 : 20, 1 : 50 • opisuje słowami fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie; • określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej; • wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy; • orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu; 	<ul style="list-style-type: none"> • rysuje plan pokoju w skali 1 : 50; • dobiera skalę do wykonania planu dowolnego obiektu; • wykonuje szkic terenu szkoły • odszukuje na mapie wskazane obiekty; • przygotowuje zbiór znaków kartograficznych dla planu lub mapy najbliższej okolicy; • orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie; 	<ul style="list-style-type: none"> • wykonuje szkic okolic szkoły; • porównuje dokładność planu miasta i mapy turystycznej; • dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu;
POZNAJEMY KRAJOBRAZ NAJBLIŻSZEJ OKOLICY	Uczeń nie zrealizował wymagań na ocenę dopuszczającą.	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów; • podaje przykłady krajobrazu naturalnego; • wymienia nazwy krajobrazów kulturowych; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów; • wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie krajobraz; • wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz; • omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych; 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje krajobraz najbliższej okolicy; • klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości; 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy; • przygotowuje plakat lub prezentację multimedialną na

		<ul style="list-style-type: none"> • określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy; • rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia; • wyjaśnia, czym są równiny; • wykonuje modele wzniesienia i doliny; • przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup; • podaje przykłady wód słonych; • wskazuje na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy; • rozpoznaje na zdjęciach krajobraz kulturowy; • podaje dwa/trzy przykłady zmian w krajobrazie najbliższej okolicy; • wymienia dwie/trzy formy ochrony przyrody w Polsce; • podaje dwa/trzy przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych; • wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie krajobraz kulturowy; • wskazuje w krajobrazie najbliższej okolicy składniki, które są wytworami człowieka • omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia; • wskazuje formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy; • podaje nazwy grup skał; • podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych; • podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych; • wskazuje różnice między oceanem a morzem; • na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących ; • wymienia różnice między jeziorem a stawem; • wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości; • podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych; • wyjaśnia, czym są parki narodowe; • podaje przykłady obiektów, które są pomnikami przyrody; • omawia sposób zachowania się na obszarach chronionych; 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje naturalne składniki krajobrazu najbliższej okolicy; • opisuje wklęsłe formy terenu; • isuje formy terenu dominujące w krajobrazie najbliższej okolicy; • opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych; • rozpoznaje co najmniej jedną skałę występującą w najbliższej okolicy; • wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone; • wykonuje schemat podziału wód powierzchniowych; • omawia warunki niezbędne do powstania jeziora; • porównuje rzekę z kanałem śródlądowym; • omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa; • omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu; • wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości; • wyjaśnia cel ochrony przyrody; • wyjaśnia, czym są rezerваты przyrody; • wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną; • podaje przykład obszaru chronionego lub pomnika przyrody znajdującego się w najbliższej okolicy; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia elementy doliny; • opisuje skały występujące w najbliższej okolicy; • omawia proces powstawania gleby; • charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi; • omawia, jak powstają bagna; • charakteryzuje wody płynące; • podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu; • wskazuje źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości; • wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym; • na podstawie mapy w podręczniku lub atlasie podaje przykłady pomników przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Polski i swojego województwa; 	<p>temat zmian krajobrazu na przestrzeni dziejów;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotuje prezentację • multimedialną lub plakat pt. „Moja miejscowość dawniej i dziś”; • prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy: gminie, powiecie lub województwie;
--	--	--	---	---	--	--

<p>ODKRYWAMY TAJEMNICE ŻYCIA W WODZIE I NA ŁĄDZIE</p>	<p>Uczeń nie zrealizował wymagań na ocenę dopuszczającą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie; • wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie; • wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście; • przyporządkowuje na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy do stref życia w jeziorze; • odczytuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora; • wymienia czynniki warunkujące życie na łądzie; • omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury; • wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji; • wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu; • podaje trzy zasady zachowania się w lesie; • podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych; • rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste; • podaje dwa przykłady znaczenia łąki; • wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw; • rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych; • wymienia nazwy zbóż; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia na przykładach przystosowania zwierząt do życia w wodzie; • wyjaśnia, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimę; • podaje dwie/trzy nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki; • omawia warunki panujące w górnym biegu rzeki; • podaje nazwy stref życia w jeziorze; • wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej; • rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne przytwierdzone do podłoża; • omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury; • podaje nazwy warstw lasu; • omawia zasady zachowania się w lesie; • rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w poszczególnych warstwach lasu; • porównuje wygląd igieł sosny z igłami świerka; • wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie, np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość szyszek; • wymienia cechy ułatwiające rozpoznawanie drzew liściastych; • wymienia cechy łąki; • wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej; • przedstawia w formie łańcucha pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia na przykładach przystosowania roślin do ruchu wody; • omawia sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne; • wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki; • porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki; • charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej; • wymienia czynniki warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora; • wymienia zwierzęta żyjące w strefie przybrzeżnej; • charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków strefy przybrzeżnej do życia w wodzie; • charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody; • wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru; • charakteryzuje warunki abiotyczne panujące w poszczególnych warstwach lasu; • rozpoznaje pospolite grzyby jadalne; • porównuje drzewa liściaste z drzewami iglastymi; • rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste; • rozpoznaje przynajmniej sześć gatunków drzew liściastych; • wymienia typy lasów rosnących w Polsce; • omawia zmiany zachodzące na łące w różnych porach roku; • rozpoznaje przynajmniej pięć gatunków roślin występujących na łące; • wyjaśnia, w jaki sposób ludzie wykorzystują łąki; • wyjaśnia pojęcia: zboża ozime, zboża jare; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie plankton; • omawia na przykładach przystosowania zwierząt do ruchu wody; • rozpoznaje na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki; • omawia przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki; • charakteryzuje poszczególne strefy jeziora; • rozpoznaje na ilustracjach pospolite zwierzęta związane z jeziorami; • układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze; • omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin; • opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych; • wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła; • charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach; • podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych; • przyporządkowuje nazwy gatunków roślin; do charakterystycznych barw łąki; 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki; • przygotowuje prezentację na temat trzech/czterech organizmów tworzących plankton; • omawia wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu; • wyjaśnia, w jaki sposób człowiek może wykorzystywać dziko żyjące zwierzęta do ochrony roślin uprawnych przez szkodnikami;
--	--	---	---	---	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje na ilustracjach owies, pszenicę i żyto; • podaje przykłady warzyw uprawianych na polach; • wymienia nazwy dwóch szkodników upraw polowych; 	<p>proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące;</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia sposoby wykorzystywania roślin zbożowych; • rozpoznaje nasiona trzech zbóż; • wyjaśnia, które rośliny nazywamy chwastami; • uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu; 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady wykorzystywania uprawianych warzyw; 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt; • podaje przykłady innych upraw niż zboża i warzywa, wskazując sposoby ich wykorzystywania; • przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych; • rozpoznaje zboża rosnące w najbliższej okolicy; 	
--	--	---	--	--	--	--